

MENING SOHAMDAGI IZ QOLDIRGAN ALLOMA

Abdusattorova Malika

Annotatsiya: Mazkur mini-tadqiqotda buyuk alloma Abu Ali ibn Sinoning ilmiy faoliyati va uning tibbiyot hamda boshqa fanlar rivojiga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi. Unda allomaning asosiy asarlari, xususan, "Tib qonunlari" kitobining ahamiyati yoritilib, uning zamonaviy ilm-fanga ta'siri ochib berilgan. Shuningdek, Ibn Sinoning ilmiy yondashuvi va metodologiyasi bugungi kunda ham dolzarb ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Ibn Sino, tibbiyot, "Tib qonunlari", ilm-fan, alloma, biologiya, falsafa, ilmiy meros, Sharq uyg'onishi, tibbiy tadqiqotlar.

Kirish: Men o'z yo'nalishimga yaqin bo'lgan allomalardan biri sifatida Abu Ali ibn Sinoni tanladim. U nafaqat Sharq, balki butun jahon ilm-fani rivojiga ulkan hissa qo'shgan buyuk mutafakkir hisoblanadi. Ibn Sino tibbiyot, falsafa, biologiya, kimyo va boshqa ko'plab fanlar bilan shug'ullangan ensiklopedik olim bo'lgan.

Ibn Sinoning eng mashhur asari "Tib qonunlari" bo'lib, u asrlar davomida Yevropa va Sharq tibbiyotida asosiy qo'llanma sifatida xizmat qilgan. Ushbu asarda inson organizmi, kasalliklarning kelib chiqish sabablari, ularni davolash usullari va dorivor o'simliklar haqida mukammal ma'lumotlar berilgan. Bu esa zamonaviy tibbiyot rivojiga mustahkam poydevor yaratgan.

Abu Ali ibn Sino botanika yo'nalishida ham faol ilmiy izlanishlar olib borgan. Buning asosiy sababi shundaki, tabobatda qo'llaniladigan dorivor moddalar asosan o'simliklardan olinadi. U o'zining mashhur "Kitob ash-shifo" asarining "an-nabot" ("O'simliklar") bo'limida o'simliklarning turlari, ularning kelib chiqishi, oziqlanish jarayoni, tuzilishi va organlarining vazifalari, ko'payish usullari hamda o'sish sharoitlarini batafsil bayon etgan. Shu bilan birga, u ilmiy terminlarni shakllantirish va rivojlantirishga ham katta hissa qo'shgan.

Asosiy qism: Ibn Sino yoshligidan astronomiya faniga katta qiziqish bildirgan va bu qiziqish umrining oxirigacha davom etgan. U sakkizta alohida risola yozgan, shuningdek “Kitob ash-shifo” va “Donishnoma” asarlarining matematika bo‘limlarida ham astronomiyaga oid maxsus boblar kiritgan. Claudius Ptolemyning “Almagest” asarini qayta ishlab chiqib, unga asoslangan holda amaliy astronomiyaga oid qo‘llanma yaratgan. Bundan tashqari, u Jurjon shahrining geografik uzunligini aniqlashda o‘z davri uchun yangicha usul — Oyning eng yuqori nuqtasini kuzatish usulidan foydalangan. Abu Rayhon Beruniy o‘zining “Geodeziya” asarida ushbu usulning aniqligini ta’kidlab, uni aynan Ibn Sino bilan bog‘laydi. Qiziqarli jihati shundaki, bu usul Yevropada oradan qariyb 500 yil o‘tgach, 1514-yilda astronom Johannes Werner tomonidan qayta kashf etilgan.

Allomaning ilmiy merosi faqat tibbiyot bilangina cheklanib qolmaydi. U falsafiy qarashlari orqali ham inson tafakkuri va dunyoqarashining rivojiga katta ta’sir ko‘rsatgan. Ibn Sino ilmni tajriba va kuzatish orqali rivojlantirish zarurligini ta’kidlagan, bu esa bugungi zamonaviy ilmiy metodologiyaning asosiy tamoyillaridan biridir.

Men ushbu alloma - Abu Ali ibn Sinoni tanlashimning asosiy sababi, uning ilm-fanning ayniqsa tibbiyot va biologiya sohalariga qo‘shgan beqiyos hissasi bilan bog‘liqdir. Ibn Sino o‘z davrida nafaqat mavjud bilimlarni o‘rgangan, balki ularni chuqur tahlil qilib, yangi ilmiy yondashuvlar bilan boyitgan. Bu esa meni uning ilmiy tafakkuri va izlanish uslubi bilan qiziqtirdi.

Yana bir muhim sabab - uning ilmiy ishlari hozirgi zamon bilan ham uzviy bog‘liqligidadir. Ibn Sinoning “Tib qonunlari” asari asrlar davomida asosiy tibbiy qo‘llanma bo‘lib xizmat qilgani, uning ilmiy merosi naqadar mustahkam ekanini ko‘rsatadi. Men uchun bu juda muhim, chunki u yaratgan bilimlar bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan.

Shuningdek, Ibn Sinoning ko‘p qirrali olim ekanligi - ya’ni tibbiyot bilan bir qatorda botanika, astronomiya va falsafa sohalarida ham faoliyat yuritgani meni

yanada ilhomlantirdi. Bu jihat menga keng fikrlash, turli sohalarni bir-biri bilan bog‘lab o‘rganish zarurligini anglatadi.

Xulosa: Ibn Sino mening sohamda chuqur iz qoldirgan allomalardan biri bo‘lib, uning ilmiy ishlari hozirgi kunda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan. U yaratgan ilmiy meros bugungi avlod uchun ham bebaho bilim manbai bo‘lib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abu Ali ibn Sino. *Tib qonunlari* (Al-Qonun fi‘t-tibb). – Toshkent: Fan nashriyoti, 1981. – 320 b.
2. Abu Ali ibn Sino. *Kitob ash-shifo*. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2000. – 450 b.
3. O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi. *O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi*. 4-jild. – Toshkent, 2002. – 560 b.